

Aan de bisschoppen van de Rooms-katholieke Kerk in Nederland.

Aan de leden van het Algemeen Bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR).

Aan de leden van de Commissie voor Onderzoek naar Seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk (Commissie Deetman).

* * * * *

Zeer gewaardeerde bisschoppen,

Geachte leden van het Algemeen Bestuur van de KNR,

Geachte dames en heren,

Deze beschrijving van

DE HISTORISCHE BETEKENIS VAN DE COMMISSIE DEETMAN

is met de e-mailbrief *Aan de gedresseerden* naar hen gezonden.

De Commissie-Deetman, die de sexuele misbruiken binnen de katholieke kerk onderzoekt, kan niet volstaan met het opsporen van de daders en een genoegdoening voor de slachtoffers.

Het is tevens nodig elke mogelijkheid voor een herhaling van de misbruiken uit te sluiten.

Deze noodzaak noopt tot een herinnering aan 1139, waarin tot het verplichte celibaat werd besloten en aan 1215, waarin de plicht tot biechten werd geregeld. Dit is niet het enige.

De twaalfde en de dertiende eeuw zijn, ter uitsluiting van een herhaling, ook van belang voor de hedendaagse verhouding tussen de religie en de wetenschap. Dat is begrijpelijk. Religie is het pogen de vraag waartoe de mensen zijn definitief te beantwoorden. Zo fungeert zij voor de wetenschappen ter beoordeling van de wijze hoe die aan dit antwoord kunnen bijdragen.

Aldus geeft de religie aan of de wetenschappen in het belang van de mensheid hun werk al dan niet goed doen. Voor de wijze waarop dit geschiedt is het van belang of de religie en de wetenschappen al dan niet commensurabel zijn.

Het voorgaande kan nader vergelijkend worden aangeduid met de religie als weegschaal en de wetenschap als hetgeen gewogen wordt. Daarmee wordt de religie voorgesteld als de schaal ter beoordeling van het wetenschappelijke doen en laten. Wegen is de beoordeling of aan een bepaald gewicht wordt voldaan. Daartoe moet de schaal gescheiden zijn van hetgeen gewogen wordt. Dat is juist, maar ontoereikend. Tevens dienen ter weging de schaal als maat en hetgeen gewogen wordt, respectievelijk de religie en de wetenschap, te worden verbonden.

Als verbinding, die commensurabiliteit wordt genoemd, kan de logische consistentie van beide worden aangemerkt. Dit voor de hand liggend, want als deze consistentie ontbreekt is de religieuze beoordeling van de wetenschap een logisch inconsistent machtsvertoon.

Contradictie

Het christendom aanvaardt, dat het gebeuren in het heelal is geordend door van God afkomstige onveranderlijk eeuwig en bijgevolg tijd- en ruimteloos geldende, dogmatisch te noemen, wetmatigheden. Deze opvatting impliceert dat de wetenschap terwille van de commensurabiliteit deze wetmatigheden als dogmatisch gegeven aangelegenheden moet ontdekken. Het is echter niet mogelijk hieraan te voldoen. Geheel anders dan het christendom wenst, streeft de beoefenaar van een wetenschap in werkelijkheid noodzakelijkerwijs naar inzichten met de keuze van hypothesen. Zijn werk is de gestaltegeving van vrijheid. Zo formuleert hij axiomatische, oftewel tot zolang zij niet zijn weerlegd geldende, conclusies. Daarom kan de vorming van het wetenschappelijk inzicht niet worden afgesloten. Vanwege dit verschil in posities is er een contradictie tussen de christelijke opvatting, volgens welke de wetenschap moet leiden tot dogmatisch geformuleerde conclusies en de wijze waarop zij in werkelijkheid wordt beoefend.

De contradictie sluit de commensurabiliteit van de christelijke religie en de wetenschap uit. Aldus is het op dogma's gefundeerde christendom ongeschikt voor een commensurabele bevestiging, volgens welke de gespecialiseerde wetenschappen constructief logisch consistent bijdragen aan de definitieve beantwoording van de vraag waartoe de mensen zijn. Omdat de één logisch inconsistent is en de ander niet, staan christelijke religie en wetenschap los van elkaar. Indien het christendom zich beoordelend over de wetenschap uitspreekt is dit logisch inconsistent religieus machtsvertoon. Hiertoe behoren de ethische aangelegenheden, die bij de beoefening van wetenschappen aan de orde komen. De christelijke ethiek heeft nu eenmaal betrekking op, door de éne almachtige logisch inconsistente God gegeven dogmatische ge- en verboden, die de mensen in acht moeten nemen.

Vuurziekte¹

Eeuwenlang, met name tussen de negende en negentiende eeuw, werden de mensen met tussenpauzen in Europa en in Noord-Amerika geteisterd door een vreselijke ziekte. Hun vlees verrotte en zij verloren op onbegrijpelijke wijze ledematen, zoals tenen en vingers, soms zelfs armen en benen. De bloedvaten werden afgeklemd en de huid werd aangetast door afzichtelijke brandaandoeningen. Daarom werd de kwaal *vuurziekte* genoemd. Conform de christelijke opvatting betreffende de ordening van het heelal door van God afkomstige dogmatisch geldende wetmatigheden, werden de gruwelijke verschijnselen beschouwd als een goddelijke straf. Deze opvatting leidde onder andere tot een beruchte vervolging van

¹ Dit is een samenvatting van een uitvoeriger bespreking in bijlage III van het essay *RELIGIEUS PERSPECTIEF*.

*vuurziekte*patiënten als heksen. Die gedragslijn is een consequentie van de christelijke opvattingen betreffende, heil dan wel onheil genoemde, menselijke levensbestemming. Daarbij betekent heil God-nabije eeuwige gelukzaligheid in het rijk der hemelen. De keerzijde hiervan is onheil als de verdoemenis door geworpen te worden *in de poel van vuur ... die brandt van zwavel*.² De *vuurziekte* zou er op duiden dat zij, die er aan lijden, *van hogerhand* voor dit onheil zijn bestemd. Impliciet werd hiermee de oorzaak van de ziekte aanvaard als een van God afkomstig dogmatisch en aldus voor de mensen onveranderlijk gegeven. Deze opvatting kon in stand blijven zolang de oorzaak verder onbekend was.

Het wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaak begon pas in 1582 met de beschrijving van de, *claviceps purpurea* genoemde, schimmel als parasiet op roggearen. De schimmel werd beschreven door de duitse botanist Adam Lonitzer in zijn *Kräuterbuch*. Gaandeweg bleek dat de levenscyclus van de schimmel zeer gecompliceerd is en dat deze volledig moest worden onderkend om de oorzaak van de *vuurziekte* te kunnen vinden. De cyclus werd volledig beschreven door de franse botanist Louis René Tulsane (1815-1885). Tulsane toonde daarbij aan dat de *vuurziekte* wordt veroorzaakt met het overbrengen door de schimmel van zeer giftige en effectief werkende stoffen (zoals *ergotamine*, *ergotoxine* en *ergometrine*) naar de rogge. Vervolgens worden deze stoffen onheilspellend opgenomen in voedingsmiddelen, waarin vooral het roggemeel is verwerkt. Na deze ontdekking van de *vuurziekte*oorzaak lag de weg open voor een effectieve bestrijding ervan door de besmetting van de rogge zo goed mogelijk uit te sluiten. Daarmee zijn goede resultaten bereikt. Met een kleine onzekerheid behoort de *vuurziekte* tot het verleden. Hiermee is, vooral voor de botanische en de medische wetenschap, de oorzaak logisch consistent een axiomatische en aldus door de mensen beïnvloedbare aangelegenheid.

Vragen

Bij het voorgaande bleef de christelijke verkondiging, volgens welke het heelal dogmatisch is geordend, intact. Dat was het geval omdat die ordening wordt beschouwd als het werk van de éne God, voor wie vanwege Zijn almacht³ logisch inconsistent, alles mogelijk is. Deze opvatting impliceert, dat de wetenschap moet worden beoefend als de explicatie van de dogmatische wetmatigheden. Zij moet voldoen aan het *Ethos der Wissenschaftlichkeit* als de *Ausdruck einer Grundhaltung, die zu den wesentlichen Entscheidungen des Christlichen gehört*.⁴

² Openbaring - 19:20 - blz. 1612.

³ Het Oude Testament - Petrus Canisius uitgave - Utrecht/Antwerpen 1954- Genesis 18,14 - blz. 42: *Is er dan iets te moeilijk voor Jahweh?*

⁴ Benedikt XVI, *Glaube, Vernunft und Universität, Erinnerungen und Reflexionen* - Regensburg 12. September 2006.

Hiermee aanvaardt de Heilige Vader dat, blijvende bij het voorbeeld, de oorzaak van de *vuurziekte* als schepping van de éne logisch inconsistente almachtige God een dogmatisch gegeven is. De wetenschap heeft slechts tot taak de oorzaak conform deze betekenis te beschrijven. Deze opvatting wordt met religieus machtsvertoon verkondigd. Aldus is zij een logisch inconsistente diskwalificatie van het, met de keuze van hypothesen, in vrijheid streven naar axiomatische inzichten. Met de christelijke gedragslijn blijft een positieve waardering voor de wetenschap, die in het belang van de mensheid de mogelijkheid bood om de *vuurziekte* axiomatisch en logisch consistent uit te roeien, achterwege. Aansluitend op hetgeen met betrekking tot deze ziekte reeds is gezegd rijzen nu twee vragen.

I - Kan een straf van God als de oorzaak van de ziekte worden aangemerkt?

De conclusies van het wetenschappelijk onderzoek duiden op een ontkennend antwoord. Dit inzicht heeft concrete actuele religieuze betekenis. Weliswaar behoren de smarten van de *vuurziektel*soffers tot het verleden omdat de plaag is uitgeroeid. Maar de christelijke opvatting, volgens welke het lijden een straf is van God, bestaat nog steeds. De oorzaak hiervan is, dat het christendom als een dogmatische religie een eenmaal ingenomen standpunt niet kan wijzigen. Bijgevolg handhaaft deze religie haar pretentie in staat te zijn het heelal wereldwijd tot in alle finesses te begrijpen en ethisch te kunnen beoordelen. Dat is concreet de strekking van de biecht als sacrament en de plicht tot het biechten. Aldus heeft de christelijke ethiek betrekking op van haar God afkomstige dogmatische ge- en verboden. Zo is deze ethiek de gestaltegeving van de goddelijke macht als de beslissing over het doen en laten van de mensen, eventueel tegen hun wil. Deze opvatting moet, zegt Zijne Heiligheid, voor de wetenschap richtinggevend zijn. Echter, het *vuurziektelijden* is niet veroorzaakt door een straffende God, maar door besmette rogge. Daarom schiet de christelijke religie met haar pretentie en daarmee verbonden diskwalificatie van de axiomatisch gerichte wetenschap tekort.

II - Is de christelijke diskwalificatie van de axiomatische wetenschap religieus juist?

De christelijke religie en de wetenschap missen een gemeenschappelijke maat. Zij zijn niet commensurabel. Daarom kan, vergelijkend gesproken, deze religie niet als weegschaal fungeren voor het wegen van de betekenis, die de axiomatische wetenschap heeft voor de definitieve beantwoording van de vraag waartoe de mensen zijn. Deze diskwalificatie is een logisch inconsistent machtsvertoon, waarmee een behoefte aan commensurabiliteit van de religie en de axiomatische wetenschap wordt verdrongen. Het is nodig te komen tot deze commensurabiliteit met een post-christelijke religie. Met deze overwegingen komt de

historische betekenis van de Commissie Deetman binnen het gezichtsveld. Zij heeft twee componenten.

De sexuele misbruiken binnen de katholieke kerk zijn door haar met het verplichte celibaat, de biecht als sacrament en de plicht tot biechten, de voorschriften tot geheimhouding bij de kerkrechtelijke procedures en het doofpotbeleid, mede-veroorzaakt. Deze gedragslijn was schokkend voor de wetenschapsbeoefenaar en daarbij in het bijzonder voor de specialisten in de kindergeneeskunde. In het belang van de mensheid doen zij groots werk. In de jaren zeventig van de negentiende eeuw stierven binnen een vrij korte tijd nog ongeveer 200 zuigelingen per 1000 levendgeborenen; in het jaar 2000 lag dit aantal beneden 10. Dit is overwegend te danken aan de ontwikkeling en de toepassing van het medisch wetenschappelijk inzicht. Geheel anders dan het mede-veroorzaken van het sexuele misbruik verdient dit werk een religieus positieve waardering.

Tijdens het schrijven van deze regels zei een erudiet emeritus-hoogleraar en nestor in de kindergeneeskunde van de Erasmus Universiteit dat de christelijke, in het bijzonder de katholieke, mede-verantwoordelijkheid voor en de mede-schuld aan de sexuele misbruiken, hem als kinderarts diep hadden geschokt. Dat is verklaarbaar. Religie is het pogen om de vraag waartoe de mensen zijn, definitief te beantwoorden. Daarom verdiende het werk van de emeritus-kinderarts als een constructieve bijdrage aan dit antwoord, een positieve religieuze waardering. Echter, in plaats daarvan werd met het sexuele misbruik het leven van kinderen en jeugdigen verachtend en respectloos blijvend beschadigd. Het misbruik leidde tot psychische littekens, die nooit verdwijnen en blijvend pijn doen: '(H)ulpverleners moeten alert blijven op de mogelijkheid dat bepaalde klachten terug te voeren zijn op seksueel misbruik. Op latere leeftijd kunnen posttraumatische klachten toenemen en zelfs kunnen klachten ontstaan nadat tientallen jaren de indruk bestond dat het trauma verwerkt was.⁵ Bij het lezen van de verhalen waarin het misbruik is beschreven voelt men, met een uitdrukking van Henriëtte Roland Holst-van der Schalk, 'de keel toeknippen van leed'. Volgens een betrouwbare bron hield de kerk hierbij, 'alleen maar denkend aan het eigen belang, 'de ogen gesloten'. De kerkelijke reputatie mocht niet worden bedreigd. Als gevolg hiervan is, aldus merkte Deetman veelbetekenend op, 'elk geval schrijnend en dramatisch'.⁶

Het mede-veroorzaken van de sexuele misbruiken is een zwarte bladzijde in het boek, waarin

⁵ R.M.Kok, A.H.Matthijssen en R.M.Marijnissen - *Klinische les - Psychische gevolgen op oudere leeftijd van seksueel misbruik in de jeugd* - Nederlands Tijdschrift Geneeskunde, 2005;149:905-8.

⁶ TV-interview 1 november 2010.

de geschiedenis van het christendom is beschreven. Daarom is de gedachte volgens welke, als de daders van het misbruik tot de orde zijn geroepen en een acceptabele genoegdoening voor de slachtoffers is geregeld, de katholieke kerk op de oude voet verder kan gaan, onjuist. Zo'n gedragslijn zou mogelijkheden bieden voor een ongewenste repetitie van het verleden.

Teneinde een herhaling van de misbruiken te vermijden moet een terugkeer naar de vroegere situatie worden uitgesloten. Daarom noopt, als eerste component van de historische betekenis van de Commissie Deetman, de afrekening met de misbruiken tot de conclusie dát een nieuw religieus perspectief nodig is. Vervolgens dient dit perspectief inhoudelijk te worden omschreven.

Veranderingen

De vorming van religieus inzicht is een kwestie van destructieve creatie. Dit is vergelijkbaar met de inruil van de grammofoonplaat voor de cd. Die inruil was geen diskwalificatie van de plaat, maar een bemoedigende schepping van een nieuw vooruitzicht met afstand van het verleden, zonder dit te verloochenen. Momenteel is zo'n religieuze verandering nodig.

Destructief kan zij gestalte krijgen door de opvatting, volgens welke één almachtige logisch inconsistente God is, vaarwel te zeggen. Creatief treedt de post-christelijke logisch consistente niet almachtige humaan religieuze God in Zijn plaats. Het Oude Testament is inspirerend voor een inleidende beschrijving van deze wijziging. *Vere tu es Deus absconditus - (V)oorwaar, gij zijt een Godheid die zich verbergt.*⁷ Deze beschrijving heeft tot strekking, dat het slechts mogelijk is eigenschapsaanduidend over God te spreken. Aldus kan inleidend van Hem worden gezegd, dat Hij hoor- noch zichtbaar, zonder keuze of redenering, alsmede buiten herinnering en verwachting, onveranderlijk altijd en overal aanwezig is. Daarbij biedt Hij met een verdere aanduiding van eigenschappen een vierledig, met A, B, C en D aan te geven, perspectief voor een bemoedigende eigentijds religieuze destructieve creatie.

A - Het religieuze geldingsgebied

De christelijke religie pretendeert met haar logisch inconsistente almachtige God in staat te zijn het heelal wereldwijd tot in de finesses beoordelend te begrijpen. Zo beschouwt zij de *vuurziekte* als de gestaltegeving van God's wil. Daarmee overschat zij haar kennen en haar kunnen want de religie in kwestie was en is niet in staat de *vuurziekte* oorzaak op te sporen. Daarmee blijkt dat een religie niet verklarend kan doordringen tot de oorzaak/gevolgrelaties, zoals deze in werkelijkheid zijn. Die verklaring is een creatief uit te voeren taak voor de

⁷ Jesaja 45,15. De Naardense Bijbel - Vught 2004 - blz. 588.

wetenschap. Met dit inzicht wordt de christelijke opvatting betreffende het geldingsgebied van de religie destructief geëlimineerd.

B - Dogma en axioma

Volgens de christelijke religie is de oorzaak van de *vuurziekte* een van God afkomstige dogmatische aangelegenheid. In deze optiek is zij voor de mensen een onveranderlijk gegeven. Religieus beschouwd valt er niets aan te veranderen. Echter, de wetenschap spoorde de oorzaak van de kwaal op met de mogelijkheid haar uit te roeien. Daarmee bleek dat, tot zegen van de mensheid, de ziekteoorzaak wél kan worden beïnvloed. Bijgevolg is in werkelijkheid een oorzaak niet een dogma, maar een axioma. Het is nu nodig na te gaan of het mogelijk is creatief religieus te bevestigen, of op deze wijze de wetenschap positief bijdraagt aan de definitieve beantwoording van de vraag waartoe de mensen zijn.

Wikken en wegen

Het antwoord op de zoëven gestelde vraag vereist een nadere bespreking van de gedragslijn, die Lonitzer c.s. bij hun onderzoek naar de oorzaak van de *vuurziekte* volgden. Daarbij kon het niet gaan om de explicatie van dogmatische wetmatigheden. Noodzakelijkerwijs werden van wetenschappelijke zijde de ziekte en haar oorzaak logisch consistent axiomatisch aangeduid. Elke conclusie waartoe het onderzoek leidde, was en is logisch consistent, maar niettemin voorlopig. Dat is het geval omdat de relatie tussen de oorzaak en het gevolg waarover het bij de ziekte gaat, zó werd beschreven, dat werd voldaan aan drie fundamentele regels voor de logica. De regels zijn afgeleid van $1 + 1 = 2 \neq n$.⁸ Omdat nooit en nergens $1 + 1 = 2 \neq n$ kan worden ontkend, gelden de regels onveranderlijk altijd en overal. Aldus zijn zij een verdere eigenschapsaanduiding van de post-christelijke God. Daarmee wordt vastgesteld dat, als eigenschap van Hem, de God in kwestie deze regels is.

Nu gaat de aandacht opnieuw uit naar het weegschaalvoorbeeld. De regels fungeren als een maat om met weging de logische consistentie van een wetenschappelijke gedragslijn te toetsen. Indien aan de regels is voldaan, zijn deze maat en de wetenschap die gewogen wordt verbonden. Dan zijn beide commensurabel. Dat is bij Lonitzer c.s. het geval. De verbinding is noodzakelijk, maar onvoldoende. Informatie betreffende de zwaarte van iets is onontbeerlijk,

⁸ Betekenis: n is een natuurlijk getal, anders dan 2. De regels zijn: i) *is*, zoals $1 + 1 = 2$ (antecedent) impliceert eenzijdig conditioneel *is niet*, zoals $1 + 1 \neq n$ (consequentie); ii) *is* en *is niet* zijn gescheiden. Het is niet mogelijk bij de toetsing aan één criterium van iets te zeggen dat het gelijktijdig is en niet is; iii) *is niet* ($2 \neq n$) als het niet voldoet aan een bepaald criterium ($1 + 1$), impliceert het voldoen aan een ander criterium, (zoals $1 + 1 + 1$; $\therefore n = 3$).

maar zij is ontoereikend. Het is ter verklaring van de relatie tussen oorzaak en gevolg eveneens nodig te weten waarover het bij de weging gaat. Hieraan wordt voldaan met het weten betreffende hetgeen gewogen wordt. Aldus worden, als voorbeeld, appels op de weegschaal gelegd. Het weten dat appels en geen peren worden gewogen, staat los van de kilo als de maat, die wordt gebezigd. Zo komt ook de reeds aangeduide noodzakelijke scheiding van de maat, die wordt aangewend, en het specifieke weten betreffende hetgeen gewogen wordt, tot stand. Daarbij kunnen de mensen, zoals zij deden bij het uitroeien van de vuurziekte, met dit specifieke weten wel beïnvloedend ingrijpen en aldus de relatie tussen de oorzaak en het gevolg reguleren. Dit ingrijpen kan, zoals speciaal bij het medische kennen en kunnen het geval is, ethisch zijn. Hiermee komt het ethische aspect van de weging binnen het gezichtsveld. Hierbij speelt de post-christelijke religie creatief een destructieve rol ten opzichte van het traditionele christendom.

De post-christelijke religie signaleert dat een oorzaak/gevolgrelatie, inclusief het ethische aspect dat ertoe behoort, een axiomatische aangelegenheid is. Mede door menselijk toedoen kan zij in de loop van de tijd veranderen. Afwijkend hiervan is God niet axiomatisch. Hij is onveranderlijk altijd en overal aanwezig. Bijgevolg kan het ethische aspect niet met een verdere eigenschapsaanduiding van Hem aan de orde komen. Aldus is de God in kwestie geen ethisch machthebber. Hij is niet in staat de mensen ge- en verboden als ethisch goed of niet goed ter naleving voor te schrijven. Aldus is Hij logisch consistent, maar niet almachtig. Zijn beperkte macht impliceert het vertrouwen van Hem in de mensen, dat zij hun gedrag logisch consistent ethisch zelf zullen regelen.

Het aangeduide vertrouwen heeft vandaag voor velen een bijzondere betekenis. In de vigerende samenleving passen als ethiek de regels die de mensen, met een scheiding van de religie en de wetenschap, voor hun gedrag persoonlijk en onder elkaar, logisch consistent gewetensvol formuleren en in acht nemen. Zo is de ethiek de *finishing touch* van de logica. Zij impliceert het afscheid van de opvatting, volgens welke een religie in staat kan zijn het heeal wereldwijd tot in alle finesses te begrijpen en ethisch te kunnen beoordelen. Dit begrijpen en beoordelen is, voorzover mogelijk, geen religieuze maar een wetenschappelijke aangelegenheid. Met dit afscheid van de traditionele christelijke opvatting is een terugkeer naar de vroegere situatie uitgesloten. Dat is klaarblijkelijk, want die situatie is opgeheven. Daarmee is een herhaling van de sexuele misbruiken, vooral binnen de katholieke kerk, onmogelijk. Dit inzicht moge de eerste component zijn van de historische betekenis van de Commissie Deetman.

Omgekeerd

Nu past een terugkeer naar de vraag betreffende een eventuele religieuze bevestiging, volgens welke de wetenschappen in het belang van de mensheid hun werk al dan niet goed doen. Het antwoord komt tot stand met een toetsing van de gedragslijn die de wetenschappen volgen, aan de wijze waarop zij religieus beschouwd hun werk moeten verrichten. Hierbij is reeds een contradictie gesignaleerd. Het christendom meent dat de wetenschappen de dogmatische wetmatigheden, volgens welke het heelal is geordend, moeten ontdekken. Echter, in werkelijkheid streven zij, dat kan niet anders, naar axiomatische conclusies. Met deze contradictie werden, bepalend voor hun verhouding, de religie en de wetenschap als geheel verschillende aangelegenheden voorgesteld.

In de twaalfde eeuw en nog lang daarna was de macht van het christendom groot, stonden de wetenschappen in de kinderschoenen en beschikten velen door een hoge graad van analfabetisme over een beperkt kritisch vermogen. In die situatie was de religie in staat om met machtsvertoon de wetenschappen te gebieden hoe zij moeten worden beoefend. Die tijd is voorbij. De macht van het christendom is verzwakt, de wetenschappen zijn hoog ontwikkeld en velen beschikken, vooral door een praktisch verdwenen analfabetisme, over een vrij groot kritisch vermogen. Hiermee wijzigt de verhouding van de religie tot de wetenschappen in een post-christelijke richting. Creatief geven de wetenschappen aan, hoe hun werk als bijdrage aan de definitieve beantwoording van de vraag waartoe de mensen zijn, moet worden beoordeeld. Conform het voorgaande worden zij logisch consistent beoefend. Daarbij zullen met dankbaarheid tegenover God voor het door Hem in de wetenschapsbeoefening gestelde vertrouwen, met eigen verantwoordelijkheid de ethische aspecten gewetensvol worden geregeld en nageleefd. Destructief betekent de ommekeer het einde van de christelijke macht, want die wordt vervangen door het vertrouwen in God van mensen onder elkaar.

C - God en logica

Creatief beschrijft de post-christelijke religie eigenschapsaanduidend God als onveranderlijk, altijd en overal aanwezig en, in overeenstemming hiermee, als drie fundamentele regels voor de logica. Deze omschrijving heeft tot strekking dat Hij logisch consistent en niet almachtig is. Destructief wordt hiermee de christelijke omschrijving van God als logisch inconsistent en almachtig opgeheven.

D - Vertrouwen en macht

Binnen de huidige religieus-maatschappelijke verhoudingen past de creatieve post-christelijke religie met een op vertrouwen gebaseerd respect voor God en van de mensen onder elkaar. Daarmee impliceert deze religie op een positieve wijze de creatieve destructie van de christelijke religie. Hierbij is het te wensen dat de katholieke kerk, met besef van de *tekenen*

*der tijden*⁹, deze destructie zal verstaan als een positieve aangelegenheid door de biecht als sacrament en de plicht tot biechten formeel op te heffen.

Conclusie

De sexuele misbruiken, die recentelijk aan het licht kwamen, zijn destructief voor het christendom in het algemeen en voor het katholicisme in het bijzonder. Maar deze destructie heeft als positief kenmerk dat, lettende op de huidige ontkerkelijking, met haar de noodzaak van een eigentijdse post-christelijke religie wordt beklemtoond. Dat is bemoedigend. Het is opmerkelijk dat tussen hen, die het christendom niet en degenen die het wel verlieten, geen noemenswaardige spanningen bestaan. In nauw verband met het verdwijnen van religieuze machtsvertoon behoren de godsdiensttwisten tot het verleden. Hierdoor is momenteel de buitenkerkelijkheid een algemeen geaccepteerd en geïntegreerd maatschappelijk verschijnsel. Daarmee is het afscheid van het christendom de uiting van een behoefte aan een nieuw religieus perspectief, waarmee vooral voor de buitenkerkelijken naar hun gevoelens een eigentijds beter antwoord dan het christelijke, op de heilsvraag wordt gegeven. Aan deze behoefte kan, zonder verloochening van het traditionele christendom, de post-christelijke humane religie voldoen. Het definitieve antwoord van de religie op de vraag waartoe de mensen zijn luidt, vooralsnog inleidend gezegd, dat zij met respect voor God en voor elkaar in vrijheid, logisch consistent en ethisch verantwoord zullen samenleven. Dat kan voor de Commissie Deetman, als aanduiding van wát de toekomstige religie mogelijkerwijs is, de tweede component zijn van haar historische betekenis.

Prof. dr. C.J. (Kees) Rijnvos (1931) is emeritus-hoogleraar (rector-magnificus) van de Erasmus-Universiteit te Rotterdam.

⁹ Matteus - 16,3.

